

DỰA VÀO DÂN ĐỂ XÂY DỰNG ĐẢNG VỀ ĐẠO ĐỨC TRONG TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH

THS. TRẦN THỊ HỘI

Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

Tóm tắt: Trong tư tưởng Hồ Chí Minh, dựa vào dân để xây dựng Đảng về đạo đức là bài học quý báu, là quy luật để tồn tại của Đảng. Bài viết tập trung phân tích quan điểm của Hồ Chí Minh về tầm quan trọng, nội dung và những giải pháp phát huy vai trò của nhân dân trong xây dựng Đảng về đạo đức.

Từ khóa: tư tưởng Hồ Chí Minh, phát huy vai trò của nhân dân, xây dựng Đảng về đạo đức

Trước lúc đi xa, Chủ tịch Hồ Chí Minh căn dặn: “Đảng ta là một đảng cầm quyền. Mỗi đảng viên và cán bộ phải thật sự thấm nhuần đạo đức cách mạng, thật sự cần kiệm liêm chính, chí công vô tư. Phải giữ gìn Đảng ta thật trong sạch, phải xứng đáng là người

lãnh đạo, là người đầy tớ thật trung thành của nhân dân”¹. Người không chỉ suốt đời chăm lo xây dựng Đảng ta về mặt đạo đức, đề ra một hệ thống chuẩn mực, nguyên tắc đạo đức cách mạng cho cán bộ, đảng viên học tập, mà bản thân Người đã suốt đời gương mẫu thực hiện đạo đức cách mạng trong Đảng. Tư tưởng Hồ

Chí Minh và những quan điểm, chỉ dẫn của Người về xây dựng Đảng về đạo đức đã và đang soi sáng cho công tác xây dựng Đảng hiện nay.

Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII của Đảng xác định, xây dựng Đảng về đạo đức là một trong những vấn đề thiết yếu của công tác xây dựng Đảng. Hội nghị lần thứ

tư Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XII đã ban hành Nghị quyết số 04-NQ/TW về tăng cường xây dựng, chỉnh đốn Đảng; ngăn chặn, đẩy lùi sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, những biểu hiện “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa” trong nội bộ. Cùng với đó, ngày 15/5/2016, Bộ Chính trị ban hành Chỉ thị số 05-CT/TW về đẩy mạnh học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh. Trước yêu cầu cấp thiết của công tác xây dựng Đảng về đạo đức, Đảng đã khẳng định những giá trị to lớn của tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng Đảng nói chung và xây dựng Đảng về đạo đức nói riêng.

1 Hồ Chí Minh đã đúc kết một luận điểm mang tính triết lý sâu sắc: “Trong bầu trời không gì quý bằng nhân dân. Trong thế giới không gì mạnh bằng lực lượng đoàn kết của nhân dân”². Đối với Người, “vô luận việc gì, đều do người làm ra, và từ nhỏ đến to, từ gần đến xa, đều thế cả”³. Do vậy, xây dựng đạo đức của Đảng phải dựa vào nhân dân.

Nhân dân là cội nguồn sức mạnh của Đảng, là chỗ dựa vững chắc của Đảng. Đảng Cộng sản Việt Nam ra đời từ trong nhân dân, do nhân dân xây dựng, ủng hộ, giúp đỡ và bảo vệ. Sức mạnh mà Đảng có được là sức mạnh của lòng dân, ở sự gắn bó mật thiết với nhân

dân. Nếu không có nhân dân giúp sức thì Đảng không làm tròn được sứ mệnh của mình. Hồ Chí Minh khẳng định, rời xa dân chúng là cô độc. Cô độc thì nhất định thất bại. Đảng cầm quyền nhưng dân là chủ, là gốc. Công cuộc kháng chiến và kiến quốc; công cuộc đổi mới và xây dựng đất nước, đòi hỏi Đảng phải quy tụ và phát huy được sức mạnh, tài trí của toàn dân.

Đối với một đảng chân chính, một nền chính trị chân chính, niềm tin bền vững của nhân dân là nền tảng chính trị quan trọng nhất của Đảng và rộng hơn là của một chế độ, một chính quyền. Nền tảng ấy bị lung lay sẽ dẫn tới nguy cơ mất vai trò cầm quyền của Đảng, sự sụp đổ chính quyền và chế độ. Với Đảng, khi đạo đức bị suy thoái, nhân dân sẽ không tin vào sự chân chính của Đảng, từ đó dẫn đến mất niềm tin vào mục tiêu và con đường mà Đảng đã vạch ra, Đảng sẽ mất đi cơ sở để tồn tại. Do đó, Chủ tịch Hồ Chí Minh yêu cầu phải xây dựng Đảng thành một tổ chức chính trị gắn bó máu thịt với nhân dân, được nhân dân tin yêu, kính trọng, giúp đỡ và bảo vệ.

Đảng cũng xác định mục tiêu cao nhất của mình là phụng sự Tổ quốc, phục vụ nhân dân. Theo Hồ Chí Minh, Đảng ta là một Đảng phấn đấu hy sinh vì lợi ích của Tổ

quốc, của nhân dân, của giai cấp vô sản, ngoài ra không vì lợi ích nào khác. Người khẳng định: “Đảng không phải là một tổ chức để làm quan phát tài. Nó phải làm tròn nhiệm vụ giải phóng dân tộc, làm cho Tổ quốc giàu mạnh, đồng bào sung sướng”⁴. Đảng là đội tiên phong của giai cấp công nhân, của nhân dân lao động và của dân tộc Việt Nam, chính vì vậy, Đảng phải là đại biểu trung thành cho lợi ích của giai cấp công nhân, nhân dân lao động và toàn thể dân tộc. Đảng khởi xướng, lãnh đạo và tổ chức thực hiện công cuộc giải phóng dân tộc và xây dựng xã hội mới giàu mạnh, văn minh. Đó là một sứ mệnh vẻ vang, một sự nghiệp nhân văn cao cả, đồng thời là một trọng trách lớn lao mà dân tộc và nhân dân ủy thác cho Đảng. Mưu cầu “tự do, ấm no, hạnh phúc” cho nhân dân không chỉ là lý tưởng chính trị mà còn là chuẩn mực đạo đức cao nhất của mọi chủ trương, đường lối của Đảng và hành động của mỗi cán bộ, đảng viên. Nhờ có lý tưởng đạo đức cao đẹp ấy mà Đảng tập hợp, đoàn kết được nhân dân thành một khối thống nhất về ý chí và hành động, đánh đuổi bè lũ bán nước và cướp nước, giành lại độc lập cho dân tộc, tự do, hạnh phúc cho nhân dân.

Từ đó, Hồ Chí Minh đi đến kết luận: “Đảng viên thì phải dựa vào nhân dân

mà xây dựng Đảng. Tức là: hết lòng ra sức phụng sự nhân dân, tin tưởng vào lực lượng của nhân dân, học hỏi nhân dân, liên hệ chặt chẽ với nhân dân và không một phút nào xa rời nhân dân, cùng nhân dân kết thành một khối⁵. Dựa vào dân để xây dựng Đảng về đạo đức là bài học quý báu và là quy luật để tồn tại của Đảng.

2 Xây dựng và chỉnh đốn Đảng về đạo đức là xây dựng hệ thống chuẩn mực và nguyên tắc đạo đức của đội ngũ cán bộ, đảng viên, của các tổ chức Đảng; là thực thi những tiêu chuẩn đó trong thực tế; đồng thời ngăn chặn, xử lý cán bộ, đảng viên và tổ chức Đảng vi phạm những nguyên tắc và chuẩn mực đạo đức của Đảng. Hồ Chí Minh chỉ ra những nội dung cơ bản để phát huy vai trò của nhân dân trong xây dựng Đảng về đạo đức bao gồm:

Phát huy vai trò của nhân dân trong việc góp ý để xây dựng những chuẩn mực và nguyên tắc đạo đức của Đảng và đội ngũ cán bộ, đảng viên. Đạo đức cách mạng của Hồ Chí Minh thuộc hệ tư tưởng đạo đức Mác - Lênin. Người đã kế thừa, phát triển sáng tạo quan điểm của chủ nghĩa Mác - Lênin về bản chất, nguồn gốc, nội dung của đạo đức cộng sản, đồng thời tiếp thu có chọn lọc những tư tưởng đạo đức tiến bộ của nhân loại để xây dựng những quan

điểm về một nền đạo đức mới trong Đảng, trong nhân dân. Tuy nhiên, yếu tố tiên quyết hình thành tư tưởng Hồ Chí Minh về đạo đức trong Đảng chính là những giá trị đạo đức đã được nhân dân Việt Nam hun đúc và xây dựng nên qua nhiều thế hệ. Đạo đức đó không phải vì danh lợi cá nhân mà vì lợi ích chung, là trung, hiếu; là cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư, không hiếu danh, không kiêu ngạo, nói thì phải làm, dám hy sinh, ít lòng tham muốn về vật chất, trung thực và phục tùng đoàn thể...

Tuy nhiên, những chuẩn mực đạo đức của Đảng cần được bổ sung, phát triển để phù hợp với những thay đổi trong xã hội. Hồ Chí Minh chỉ rõ rằng: "Khi tình thế đổi mới, ta dù gan góc, dù tinh thần phụ trách để quyết định phương hướng chính trị mới, thay đổi cách thức công tác và đấu tranh, dám bỏ những khẩu hiệu và những nghị quyết đã cũ, không hợp thời, đưa những nghị quyết và khẩu hiệu mới thay vào"⁶. Tư tưởng chỉ đạo của chỉnh đốn Đảng là: "Chúng ta không sợ có sai lầm và khuyết điểm, chỉ sợ không chịu cố gắng sửa chữa sai lầm và khuyết điểm"⁷. Chỉnh đốn Đảng gắn liền với đổi mới Đảng, vừa phải quét sạch những cũ kỹ, hư hỏng vừa phải tạo ra những phẩm chất mới,

những thuộc tính của một đảng cầm quyền. Người chỉ rõ: "Nếu anh em nào có sai lầm, như: Công thân, ý lại, kém kỷ luật, kém tin tưởng, yêu cầu nhân dân quá đáng, không tích cực công tác... thì nên cố gắng sửa chữa. Đoàn thể và cán bộ thì lấy tinh thần thương yêu và đoàn kết mà giúp những anh em ấy sửa chữa để trở thành những người gương mẫu"⁸.

Như vậy, nhân dân là một bộ phận quan trọng trong việc xây dựng, bổ sung và phát triển những chuẩn mực đạo đức để Đảng thích ứng với những thay đổi của thực tiễn trong quá trình lãnh đạo.

Phát huy vai trò của nhân dân trong việc phê bình, góp ý về đạo đức của tổ chức Đảng và đội ngũ cán bộ, đảng viên. Theo Hồ Chí Minh, nhân dân giúp xây dựng Đảng bằng cách: hiểu rõ Đảng, ủng hộ Đảng, hưởng ứng những lời kêu gọi của Đảng, ra sức cho Đảng rõ tình hình trong nhân dân; đối với công tác của Đảng thì thật thà phê bình và nêu ý kiến của mình. Phương châm của Người trong xây dựng Đảng nói chung và xây dựng Đảng về đạo đức nói riêng là: "Tin vào dân chúng. Đưa mọi vấn đề cho dân chúng thảo luận và tìm cách giải quyết. Chúng ta có khuyết điểm, thì thật thà thừa nhận trước mặt dân chúng. Nghị quyết gì mà dân chúng cho là

không hợp thì để họ đề nghị sửa chữa. Dựa vào ý kiến của dân chúng mà sửa chữa cán bộ và tổ chức của ta"⁹. Tự phê bình và phê bình được xác định là "vũ khí sắc bén" góp phần phát hiện sớm những biểu hiện của chủ nghĩa cá nhân, những sai lầm, khuyết điểm của cán bộ, đảng viên để kịp thời chỉnh đốn, sửa chữa. Với Hồ Chí Minh, tự phê bình và phê bình không chỉ được tiến hành trong nội bộ Đảng, giữa những người đồng chí với nhau, mà quan trọng hơn cả là phát huy vai trò tích cực của nhân dân trong tự phê bình và phê bình. Người viết: "Muốn sửa chữa cho tốt thì phải sẵn sàng nghe quần chúng phê bình và thật thà tự phê bình. Không chịu nghe phê bình và không tự phê bình thì nhất định lạc hậu, thoái bộ. Lạc hậu và thoái bộ thì sẽ bị quần chúng bỏ rơi"¹⁰.

Đảng là của dân tộc, của nhân dân nhưng ở một khía cạnh nào đó, nhân dân với tư cách là một khách thể, ngoài Đảng, sự phê bình, góp ý của nhân dân bao giờ cũng khách quan hơn so với việc nội bộ Đảng tự phê bình, góp ý cho nhau.

Phát huy vai trò của nhân dân trong việc kiểm tra, giám sát, phát hiện và xử lý những vi phạm của tổ chức Đảng và đội ngũ cán bộ, đảng viên. Trong xây dựng Đảng về đạo đức, việc tu dưỡng, rèn luyện của mỗi

cán bộ, đảng viên phải đặt dưới sự kiểm tra, giám sát trực tiếp của người dân. Khi Đảng trở thành Đảng cầm quyền thì: "cán bộ các cơ quan, các đoàn thể, cấp cao thì quyền to, cấp thấp thì quyền nhỏ. Dù to hay nhỏ, có quyền mà thiếu lương tâm là có dịp đục khoét, có dịp ăn của đút, có dịp "dĩ công vi tu"¹¹. Hồ Chí Minh tiên lượng một bộ phận đảng viên và cán bộ có biểu hiện say mê quyền lực, tranh giành quyền lực, lợi dụng quyền lực để làm những điều "bất nhân". Do đó, cần phải có giải pháp để kiểm soát quyền lực. "Kiểm soát khéo, bao nhiêu khuyết điểm lòi ra hết, hơn nữa kiểm tra khéo về sau khuyết điểm nhất định bớt đi"¹². Người cho rằng, có hai cách để kiểm soát, một là từ trên xuống (người lãnh đạo kiểm soát kết quả những công việc của cán bộ mình), hai là từ dưới lên (tức là quần chúng và cán bộ kiểm soát sự sai lầm của người lãnh đạo và bày tỏ cách sửa chữa sai lầm đó). Người còn khẳng định: "Phải tổ chức sự kiểm soát, mà muốn kiểm soát đúng thì cũng phải có quần chúng giúp mới được"¹³. Về phía nhân dân: "phải biết quyền hạn của mình, phải biết kiểm soát cán bộ, để giúp cán bộ thực hành chữ LIÊM"¹⁴.

Thực tế, trên cương vị người lãnh đạo cao nhất của Đảng và Nhà nước, Chủ tịch Hồ Chí Minh

thường gần gũi nhân dân, lắng nghe ý kiến của nhân dân, từ đó phát hiện ra những biểu hiện vi phạm đạo đức của cán bộ, đảng viên và các tổ chức Đảng, kịp thời khắc phục và xử lý công khai để nhân dân nắm được, hiểu được và tin tưởng vào sự lãnh đạo của Đảng.

Có thể nói, toàn bộ quy trình của công tác xây dựng Đảng về đạo đức đều thể hiện vai trò to lớn của nhân dân, từ việc xây dựng chuẩn mực và các nguyên tắc về đạo đức; việc phê bình, góp ý; việc kiểm tra, giám sát, phát hiện và xử lý những vi phạm; cho đến việc kiểm soát quyền lực của đảng viên, cán bộ và tổ chức đảng.

3 Để phát huy được vai trò của nhân dân trong xây dựng Đảng về đạo đức, Hồ Chí Minh cho rằng: "Chúng ta phải *phát động tư tưởng của quần chúng* làm cho quần chúng khinh ghét tệ tham ô, lãng phí, quan liêu; biến hàng ức, hàng triệu con mắt, lỗ tai cảnh giác của quần chúng thành những ngọn đèn pha soi sáng khắp mọi nơi, không để cho tệ tham ô, lãng phí, quan liêu còn chỗ ẩn nấp"¹⁵. Hay nói cách khác, phải làm cho nhân dân nhận thức được về vị trí, vai trò, trách nhiệm của mình trong việc xây dựng đạo đức của Đảng, tích cực tham gia xây dựng Đảng, tránh thái độ thờ ơ, lãng tránh hoặc qua quýt

cho xong việc. Tuy nhiên, Người cũng cho rằng, trong dân chúng, có nhiều tầng lớp, trình độ, ý kiến khác nhau, người cán bộ phải nâng cao trình độ giác ngộ, dân trí của quần chúng, tạo sự chuyển biến tích cực trong nhận thức của một bộ phận quần chúng “chậm tiến”, để nhân dân thực hiện tốt vai trò và nhiệm vụ của mình trong xây dựng đạo đức của Đảng.

Thực hành dân chủ là chìa khóa để phát huy vai trò của nhân dân trong công tác xây dựng Đảng về đạo đức. Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định, dân chủ, sáng kiến, hăng hái là ba vấn đề có quan hệ chặt chẽ với nhau. Có dân chủ mới làm cho cán bộ, quần chúng đề ra sáng kiến. Người đưa ra nhiều luận điểm: Nước ta phải đi đến dân chủ thật sự, phải thực hiện dân chủ thực sự, dân chủ phải là một thuộc tính cơ bản của chế độ. Trên cương vị lãnh đạo cao nhất của Đảng, Người quán triệt nguyên tắc: “Phải thật sự tôn trọng quyền làm chủ của nhân dân. Tuyệt đối không được lên mặt “quan cách mạng” ra lệnh ra oai”¹⁶. Mọi chủ trương, đường lối trên các lĩnh vực kinh tế, chính trị, văn hóa, xã hội... đều được Người xem xét và giải quyết từ địa vị dân là người làm chủ và quyền làm chủ thuộc về nhân dân.

Để người dân được hưởng quyền dân chủ trong thực tế và thực hiện quyền làm chủ của mình, góp phần tích cực vào công tác xây dựng Đảng nói chung và xây dựng Đảng về đạo đức nói riêng, Hồ Chí Minh cho rằng, cần phải hoàn chỉnh hệ thống luật pháp, tạo cơ chế để người dân nói tiếng nói của mình, đồng thời nâng cao năng lực làm chủ của nhân dân, nâng cao trình độ dân trí, bồi dưỡng văn hóa chính trị, phát triển tính tích cực, chăm lo cải thiện đời sống vật chất, tinh thần của nhân dân; khuyến khích nhân dân giám sát công việc của các cơ quan nhà nước.

Về phía tổ chức Đảng và đội ngũ cán bộ, đảng viên, phải nghiêm chỉnh thực hành tự phê bình và phê bình, thường xuyên lắng nghe và tiếp thu ý kiến đóng góp của người dân về xây dựng Đảng, thực hiện sự giám sát, kiểm tra của nhân dân, nghiêm túc sửa chữa, khắc phục khuyết điểm trước nhân dân. Thực hiện công khai, minh bạch thông tin và chế độ trách nhiệm trong Đảng, trong các cơ quan công quyền, trong các tổ chức đoàn thể để dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra.

Dựa vào dân để xây dựng Đảng về đạo đức là bài học và là giải pháp quan trọng để đưa Đảng thực sự trở thành “là đạo đức, là văn minh”, đủ sức

gánh vác và hoàn thành sứ mệnh vẻ vang của mình với dân tộc và nhân dân. Quan điểm dựa vào dân để xây dựng Đảng về đạo đức của Chủ tịch Hồ Chí Minh có ý nghĩa quan trọng đối với công tác xây dựng Đảng và xây dựng đội ngũ cán bộ, đảng viên hiện nay. Nghị quyết Hội nghị lần thứ tư Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XII xác định, một trong những giải pháp quan trọng trong xây dựng Đảng về đạo đức là phát huy vai trò của nhân dân, thực hiện nghiêm túc, có hiệu quả phương châm dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra trong tăng cường xây dựng, chỉnh đốn Đảng; ngăn chặn, đẩy lùi sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, những biểu hiện “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa” trong nội bộ. ♥

1, 5, 6, 10. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, t. 15, tr. 611-612; t. 8, tr. 281; t. 6, tr. 294; t. 11, tr. 608.

2, 8. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđđ*, t. 10, tr. 453, 373.

3, 4, 7, 9, 12, 13. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđđ*, t. 5, tr. 281, 289, 323, 337-338, 327, 325.

11, 14. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđđ*, t. 6, tr. 127.

15, 16. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđđ*, t. 13, tr. 419, 67.